Prof. dr hab. Jadwiga Linde-Usiekniewicz
Uniwersytet Warszawski

Recenzja dorobku naukowego
dr Natalii Czopek
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w zakresie językoznawstwa

I. Sylwetka naukowa habilitantki

Dr Natalia Czopek zasadniczą część swojego życia naukowego związała z Uniwersytetem Jagiellońskim. Tamże w Instytucie Filologii Romańskiej uzyskała tytuł zawodowy magistra w zakresie filologii hiszpańskiej w roku 2004, na podstawie pracy dyplomowej poświęconej językowi portugalskiemu (sic!). Praca dotyczyła wprowadzenia tego języka w Afryce i jego aktualnej sytuacji (zapewne przede wszystkim socjolingwistycznej – JLU). Najwyraźniej język portugalski niemal od początku drogi naukowej dr Czopek stał się podstawowym obiektem Jej zainteresowań badawczych. Temat pracy magisterskiej był początkiem serii prac dotyczących języka portugalskiego poza Europą i Brazylią, w tym języków kreolskich z udziałem portugalskiego. Zagadnienie kontaktów językowych języka portugalskiego stanowi od tego czasu ważny nurt w badaniach Habilitantki.

Drugi obiekt zainteresowań badawczych to szeroko rozumiana modalność i jej wykładniki, w tym gramatyczne, takie jak tryb, a zwłaszcza *subjuntivo/conjuntivo* w hiszpańskim i portugalskim. Temu zagadnieniu poświęcona była rozprawa doktorska, obroniona również w Uniwersytecie Jagiellońskim na Wydziale Filologicznym. Kwestia porównania wykładników modalności w tych dwóch językach stanowi drugi, równoległy nurt badań, w zasadzie mniej licznie reprezentowany w artykułach i rozdziałach w pracach zbiorowych. Niemniej portugalski tryb podłączny (*conjuntivo*) jest centralnym tematem monografii *O fenómeno de transferência interlinguística gramatical na aprendizagem do português L3 no contexto do ensino superior polaco. O caso do modo conjuntivo,* opublikowanej w roku 2021 i przedstawionej jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 ust. 1. pkt 2a Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Również życie zawodowe dr Czopek związane jest bardzo silnie z macierzystą uczelnią. Jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych, od 2007 roku była zatrudniona jako lektor, zapewne języka portugalskiego, w Zakładzie Filologii Portugalskiej i Przekładoznawstwa Instytutu Filologii Romańskiej. Po doktoracie awansowała na stanowisko asystenta z doktoratem (lata 2009-2011), a następnie na stanowisko adiunkta w tym samym zakładzie, gdzie zatrudniona jest do dziś (Z przedstawionej dokumentacji nie wynika, czy jest to stanowisko adiunkta w grupie pracowników badawczo-dydaktycznych, czy dydaktycznych, nie ma to jednak znaczenia dla przedmiotowej sprawy).

Odnotować należy jednak, że rozwój zawodowy dr Czopek nie ogranicza się jedynie do macierzystej uczelni. Przez rok (w latach 2018-2019) współpracowała także z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach, z Instytutem Języków Romańskich i Translatoryki. (Notabene, opis tej działalności został w Autoreferacie przedstawiony w sposób wewnętrznie sprzeczny: określenie „adiunkt" sugeruje zatrudnienie w trybie umowy o pracę na tym stanowisku, a dalej w nawiasie otrzymujemy informację, że była to umowa cywilnoprawna, o czym świadczy zapis „umowa o dzieło"). Z kolei od roku 2019 doświadczenie akademickie dr Czopek rozszerzyło się o kontekst międzynarodowy: równolegle z zatrudnieniem na UJ jest zatrudniona w wymiarze połowy etatu w Zakładzie Filologii Portugalskiej Instytutu Języków Romańskich Uniwersytet Palackiego w Ołomuńcu, Czechy.

Kolejne miejsca zatrudnienia oraz wyraźna przewaga prac poświęconych językowi portugalskiemu jako jedynemu lub jednemu z uwzględnionych pozwala scharakteryzować dr Natalię Czopek jako językoznawczynię specjalizującą się w języku portugalskim.

II. Ocena monografii *O fenómeno de transferência interlinguística gramatical na aprendizagem do português L3 no contexto do ensino superior polaco. O caso do modo conjuntivo*, przedstawionej jako dzieło w rozumieniu art. 219 ust. 1. pkt 2a Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Postawione w monografii pytanie badawcze jest istotne poznawczo i niesie ze sobą duży potencjał stanowienia znacznego wkładu w rozwój językoznawstwa stosowanego (por. art. 210 ust. 1 pkt 2a). W świetle dynamicznie rozwijających się badań nad uczeniem się kolejnych języków przez dorosłych oraz hipotez na temat transferu z języków poznanych wcześniej kolejne badanie, tym razem poświęcone pozytywnemu i negatywnemu transferowi do języka portugalskiego w sytuacji nauczania na kierunkach filologicznych dotyczących iberormańskiego obszaru językowego (jako pierwszego języka kierunkowego na filologii

portugalskiej i jako drugiego języka kierunkowego na filologii hiszpańskiej) mogłoby przynieść cenne odpowiedzi, dotyczące zarówno roli czynników wewnątrzjęzykowych (takich jak bliskość typologiczna języków), jak i zewnętrznojęzykowych, takich jak na przykład rola kompetencji metajęzykowych i stylów uczenia się).

Do mocnych stron przedstawionego w monografii badania należy zaliczyć dobór badanych grup uczących się. Są to osoby w zbliżonym wieku, rodzimi użytkownicy języka polskiego, którzy w zbliżony sposób i zapewne w zbliżonym stopniu przyswoili sobie jakiś aparat metajęzykowy w odniesieniu do języka ojczystego (L1) i pozostałych znanych języków (L2 i następnych) – por. str. 113-116 recenzowanej monografii.

Wysoko też należy ocenić dobór języków stanowiących potencjalne źródło transferu, zwłaszcza w kontekście interesującego Autorkę zjawiska, a mianowicie wartości kategorii gramatycznej trybu, ze względu na to, że w uwzględnianych w badaniu językach tylko jeden język stanowiący potencjalne źródło transferu, hiszpański, jest zbliżony do portugalskiego pod względem tego, że wykazuje wyraźną formalną opozycję między formami trybu łączącego (zwanego *conjuntivo* w portugalskim i *subjuntivo* w hiszpańskim), a formami pozostałych trybów: oznajmującego i ewentualnie warunkowego (przy czym uznawanie samych form, homonimicznych z formami względnego czasu przyszłego za reprezentujące tryb warunkowy lub nie w gramatykach opisowych hiszpańskiego i portugalskiego nie ma tu znaczenia).

Nie znaczy to jednak, co Habilitantka pominęła, iż w polskim i angielskim nie wyodrębnia się trybu łączącego, choć poszczególne formy są do pewnego stopnia homonimiczne z formami trybu oznajmującego (polski)[1] i z formami trybu oznajmującego oraz bezokolicznika (angielski). O braku pogłębionej świadomości metajęzykowej Autorki odnośnie do polskiego i angielskiego świadczy fakt, co ciekawe, iż w tłumaczeniowej części testu tylko dwa zdania polskie zawierają formy trybu łączącego: po *gdyby* (4, str. 361) i po *oby* (8, str. 362), ale w obu wypadkach czasowniki występują w nich w 3. osobie, co utrudnia ich zidentyfikowanie, gdyż zerowy wykładnik osoby nie jest widoczny na powierzchni jako aglutynant. Podobne zjawisko obserwujemy w odniesieniu do angielskich zdań w zadaniu tłumaczeniowym: zdanie 20 (str. 363) zawiera formę trybu łączącego, czego sygnałem jest brak morfemu -*s* przy czasowniku w 3. osobie liczby pojedynczej. Opisane tu niedopatrzenie jest tylko jednym z sygnałów zbyt

[1] Zob. m. in. M. Gaszyńska- Magiera *Granice przekladalności--subjuntivo i jego polskie ekwiwaletny w tlumaczeniach prozy latynoamerykańskiej*, Kraków 1997 i M. Orszulak, *What does* żeby *introduce? Old and new research questions about the Polish* żeby *complementizer*, "QUESTIONS AND ANSWERS IN LINGUISTICS" 2016 3(1).

powierzchownego podejścia do gramatyk języków mogących stanowić potencjalne źródło transferu negatywnego.

Kolejną mocną stroną przeprowadzonego badania mogłaby być próba odtworzenia profilu uczących się na podstawie wypełnionej ankiety dotyczącej znajomości języków innych języków, stylów uczenia się oraz autoobserwacji w zakresie pozytywnego i negatywnego transferu językowego i zestawienia wyników ankiety z zaobserwowanym w materiale testowym. Jednak potencjał poznawczy tego zestawienia nie został wykorzystany. Habilitantka bardzo szczegółowo zestawiała przypadki transferu z elementami autocharakterystyki, ale jedynie w obrębie wyodrębnionych przez siebie grup. Zabrakło jednak podjęcia próby skorelowania typu profilu uczestników badania z zaobserwowanymi typami transferu.

Ogólną słabością pracy jest brak świadomej decyzji, czy analizy mają mieć charakter ilościowy czy jakościowy. W rezultacie otrzymujemy dość powierzchowną analizę ilościową (wyłącznie statystyki opisowe, bez prób poszukiwania faktycznych korelacji) oraz równie powierzchowną analizę jakościową, bez pogłębionej refleksji nad możliwymi mechanizmami transferu.

Tak na przykład Autorka traktuje użycie *presente do conjuntivo* w zdaniach, gdzie w języku portugalskim powinny pojawić się formy *futuro do conjuntivo* jako przykład transferu negatywnego z języka hiszpańskiego. Jednak sytuacja jest bardziej złożona: samo użycie trybu łączącego jest efektem transferu pozytywnego; a dopiero wybór formy temporalnej to efekt transferu negatywnego. Przeoczenie tego zjawiska tym bardziej zastanawia w świetle tego, że tematem rozprawy doktorskiej Habilitantki był kontrastywny opis wykładników modalności w języku hiszpańskim i portugalskim, który musiał uwzględnić różnice między portugalskim *conjuntivo* a hiszpańskim *subjuntivo*.

Innym szczegółowym błędem metodologicznym jest takie dobranie przykładów testowych, że nie we wszystkich da się jednoznacznie postawić hipotezę na temat źródła transferu. Tak jest na przykład w odniesieniu do zdania 1 z zadania na wstawianie odpowiednich form (str. 359), gdzie użycie trybu oznajmującego zamiast łączącego może być zarówno efektem transferu z języka angielskiego, jak i polskiego.

Wskazane powyżej słabe strony przyjętych rozwiązań, powodujących, że potencjał poznawczy postawionych pytań ogólnych nie został wykorzystany w badaniu dowodzą braku wystarczającego przygotowania metodologicznego Habilitantki do zrealizowania podjętego zadania badawczego.

Nie są to jedyne niedostatki teoretyczne i metodologiczne monografii. Habilitantka najwyraźniej zbyt powierzchownie odniosła się do faktu, że większość prac poświęcona transferowi międzyjęzykowemu, do których dotarła, to prace osadzone w nurcie językoznawstwa generatywnego. Absolutnie docenić należy, iż Autorka zapoznała się z imponującą liczbą prac, ale z drugiej strony odnotować należy, że często jedynie z przywołaniami w innych pracach (co starannie dokumentuje). Jednak ten typ znajomości okazał się niewystarczający, a sam sposób omawiania dowodzi, że Habilitantka zapoznała się z nimi dość powierzchownie, bez zrozumienia istoty przywoływanego aparatu i zasad rządzących generatywnym opisem zjawisk językowych, w tym transferu.

Jednym z zasadniczych pytań, które stawia się w generatywnie ukierunkowanych badaniach nad uczeniem się języków obcych, jest to, czy uczący się mają dostęp do Gramatyki uniwersalnej. Zgodnie z klasycznymi pracami Chomskiego, wrodzona Gramatyka uniwersalna umożliwia jedynie nabywanie języka jako pierwszego. Badacze twierdzący, że tak nie jest, szukają argumentów dla swoich tez według określonego schematu, wynikającego z następującego rozumowania: Jeżeli w interjęzyku różnych uczących się pojawiają się często te same konstrukcje niemające odpowiedników ani w języku docelowym, ani w językach źródłowych, czyli struktury, dla których uczący nie mieli wzorców, to tworzenie takich struktur nie może być konsekwencją transferu – muszą zatem mieć źródło w wykorzystaniu niesprametryzowanych (w sensie Teorii zasad i parametrów) reguł Gramatyki uniwersalnej. Szczegółowym celem badań staje się zatem odtworzenie tych reguł, do których dostęp nie został zablokowany w procesie nabywania języka pierwszego i/lub jest powtórnie aktywowany w sytuacji uczenia się kolejnego języka. W rezultacie rekonstruuje się – w aparacie generatywnym -- naturę tych reguł, odtwarzając możliwą derywację (w sensie generatywnym) zdań, w których takie struktury wystąpiły.

Drugim zasadniczym pytaniem jest to, jak opisać zjawisko transferu międzyjęzykowego, zarówno pozytywnego, jak i negatywnego, zgodnie z ogólnym modelem generatywnym języka: pytania szczegółowe dotyczą tego, jak modelować taki transfer niesprzecznie z modelem ogólnym. Z niezrozumienia lub nieznajomości tego kontekstu wynikają poważne błędy w części teoretycznej monografii, rzutujące na szczegółowe zaplanowanie badania i interpretację uzyskanych wyników, omówione wyżej.

Jeżeli chodzi o część teoretyczną, niektóre błędy wywodu Habilitantki mają charakter kuriozalny. Tak na przykład w podrozdziale poświęconym transferowi językowemu (str. 61) czytamy: „Partindo do modelo de Chomsky, o fenómeno é referido em 1953 precisamente por Weinreich, na sua obra *Languages in Contact*." Kuriozalność tego twierdzenia polega na tym,

że po pierwsze, model Chomskiego w ogóle nie przewiduje transferu językowego, a modelowany jest język wewnętrzny (*I-language*) natywnego użytkownika, a po drugie, pierwsza praca Chomskiego, *Syntactic Structures* została opublikowana dopiero w 1956 roku.

Inne niedostatki wywodu mają charakter poważniejszy. Tak na przykład na stronach 65-72 monografii Habilitantka przedstawiła znane sobie z literatury modele bez próby ich jakiejkolwiek syntezy, czy choćby porównania. Nie znajdujemy w pracy żadnego twierdzenia, które by odnosiło się do tego, czy są to modele konkurencyjne globalnie, czy są to modele odnoszące się do pewnych grup języków lub pewnych zestawów języków, czy też są do modele komplementarne, ani też w jaki sposób miałoby przejawiać się ich działanie. W wypadku monografii będącej podstawą habilitacji oczekuje się krytycznego ustosunkowania się do stanu do badań i pokazania, jakie są relacje między opisywanymi modelami. Co ciekawe, obserwacja taka odnośnie do modelu skalpela wobec innych modeli znajduje się w cytowanej pracy autorki proponującej ten właśnie model[2]. Co prawda Habilitantka podjęła próbę oceny, który z opisanych modeli można przypisać do pewnych typów zaobserwowanych efektów transferu (str. 248-249) ale nie wyjaśniła, jakie kryteria stosowała dla swoich rozstrzygnięć i na jakiej podstawie wiązała pewne typy transferu z realizacją wybranego modelu, skoro wcześniej, przy omawianiu modeli, nie wskazała, jakiego typu transfery mogą być ich realizacjami. Najbardziej zaskakujące jest w zestawieniu na stronach 248-249 to, iż Habilitantka na podstawie opisu modeli przypisuje im także udział w transferze pozytywnym. Tymczasem w analizie materiału empirycznego (testu) w ogóle nie wspomina się o transferze pozytywnym. Jeżeli teza o zachodzeniu transferu pozytywnego wynika z odpowiedzi ankietowych, co Hablitantka sugeruje, należało o tym wspomnieć w sposób eksplicytny i tezę taką udokumentować zestawieniami wyników ankiet z wynikami testu.

Z niezrozumienia istoty modelu generatywnego wynika to, że autorka mechanicznie i bezrefleksyjnie przeniosła generatywne modele transferu składniowego (a tego zjawiska dotyczy większość omówionej literatury) do analizy transferu w zasadzie morfologicznego. Co prawda w modelach generatywnych, cechy są w derywacji zdania funkcjonalnymi nadrzędnikami i jako takie są sprawdzane w derywacji zdania, ale takiej argumentacji w pracy nie znajdujemy. Co warte odnotowania, Ayoun i Rothman[3] odnoszą się także do hiszpańskiego *subjuntivo* i wyraźnie wskazują na to, że na gruncie generatywnym różne typy konstrukcji mają

[2] R. Slabakova, *The Scalpel Model of Third Language Acquisition*, "International Journal of Bilingualism" 2016 21(6), 1-15

[3] *D. Ayoun, J.Rothman*, Generative Approaches to the Acquisition of Tense, Aspect and Mood in adult L2, (w:) Salaberry R., Comajoan L.l. (red.) *The Research Design and Methodology in Studies on Second Language Tense and Aspect*, Berlin/New York 2012.

odpowiadający im inny opis derywacji (w monografii nie znajdujemy też odwołania do tej pracy).

W pewnym miejscu (str. 64) Autorka aprobująco cytuje Slabakovą[4] odnośnie do tego, że transfer negatywny może w większym stopniu dotyczyć cech nieinterpretowalnych. W części empirycznej nie znajdujemy żadnego odniesienia do tej tezy, może dlatego, że nie znajdujemy również informacji na temat tego, czy analizowane zjawiska są odbiciem cech interpretowalnych, czy nieinterpretowalnych. W tym samym miejscu Habilitantka stawia tezę, że do analizowanego przez Nią materiału, tzn. *conjuntivo* „aplicam-se perfeitamente" dwie z wymienionych przez Slabakovą hipotez: hipoteza interface'ów i hipoteza wąskiego gardła. Niemniej w części materiałowo-analitycznej nie znajdujemy żadnego odniesienia do tych teorii.

Jest to jedna z sytuacji, gdzie z niezrozumienia istoty modelu generatywnego i jego mechanicznego przejęcia wynika sposób wykorzystania modeli. Modele generatywne budowane są co do zasady w sposób aprorioryczny i powinny mieć możliwość predykcyjną; dopiero te predykcje są weryfikowane w materiale empirycznym. Natomiast Autorka przyjęła w pracy podejście częściowo indukcyjne. Nawet jeżeli materiał diagnostyczny (test) miał weryfikować hipotezy szczegółowe dotyczące transferu, to hipotezy te nie zostały nigdzie sformułowane, a wyniku tego materiał doświadczalny dobrany jest dość przypadkowo, co czym wspomniałam wyżej.

W świetle sformułowanych wyżej uwag krytycznych ocena monografii może być wyłącznie negatywna. Mimo wartościowych pytań badawczych i ogólnie właściwego doboru osób badanych oraz próby zestawienia czynników wewnętrznojęzykowych i zewnętrznojęzykowych wpływających na transfer, strona teoretyczna monografii, a zwłaszcza powierzchowna znajomość aspektów teoretycznych literatury przedmiotu, brak krytycznego i syntetycznego omówienia oraz wynikającego z tego szczegółowe błędy zastosowanych metod badawczych powodują, że monografia nie może być uznana za stanowiąca znaczny wkład w rozwój dyscypliny.

[4] R. Slabakova, *L3/Ln Acquisition: A View from the Outside* (w:) J.C. Amaro, S. Flynn, J. Rothman (red.) *Third Language Acquisition in Adulthood*, Amsterdam/Philadelphia 2014.

III. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Na pozostały dorobek Habilitantki składa się łącznie 36 pozycji: 16 rozdziałów w monografiach naukowych oraz 20 artykułów naukowych. Zdecydowana większość z nich (30 pozycji) została opublikowana po uzyskaniu stopnia doktora, co pokazuje, że w kategoriach ilościowych obserwujemy wyraźny rozwój Habilitantki jako badaczki.

Publikacje te układają się w trzy wyraźne wątki tematyczne. Dwa z nich są realizacją zainteresowań badawczych Habilitantki rozwijanych od uzyskania przez Nią tytułu zawodowego magistra, trzeci zaś jest efektem udziału w projekcie badawczym.

Najbardziej licznie reprezentowany jest nurt dotyczący kontaktów językowych języka portugalskiego i jego rozwoju poza krajami określanymi jako PALOP (*Países Africanos de Língua Oficial Portuguesa*). Publikacje te, w większości opublikowane w Polsce (więcej na ten temat poniżej) przybliżają polskiemu portugalskojęzycznemu czytelnikowi sytuację socjolingwistyczną tych języków (w tym kreolskich) oraz ich wpływ na pozostałe języki regionu lub odwrotnie – wpływ języka portugalskiego na języki otoczenia. Prace te są poprawne metodologicznie, ale opierają się głównie na sprawnej i rzetelnej syntezie dostępnej bibliografii przedmiotowej – przy czym być może jest to jedynie efektem samoograniczenia się Autorki ze względu na ograniczenia objętościowe stawiane autorom artykułów i rozdziałów w monografiach zbiorowych. Tylko niektóre z prac przedstawiają wyniki analizy konkretnych tekstów. Te ostatnie przeprowadzone są rzetelnie i wnikliwie, świadczą o poważnych umiejętnościach badawczych Habilitantki w zakresie posługiwania się metodami filologicznymi. Niemniej całość ma zdecydowanie charakter przyczynkarski i dokumentacyjny, choć wysoko należy ocenić samo zainteresowanie tą tematyką, stosunkowo rzadko uprawianą przez polskich iberystów.

Drugi nurt reprezentowany w obrębie omawianych tu pozycji dotyczy szeroko rozumianych zjawisk dotyczących modalności. Teksty z tej grupy obejmują bardzo różnorodny zestaw zagadnień: użycie trybów, użycie konstrukcji peryfrastycznych, czasowniki modalne, zarówno w aspekcie synchronicznym, jak i diachronicznym, a także badania kontrastywne hiszpańsko-portugalskie. Dwie prace z tego nurtu powstały we współautorstwie z Andrzejem Zielińskim. Ta część dorobku jest – co uważam za cenne – zróżnicowana warsztatowo i metodologicznie, obejmuje zagadnienia z zakresu semantyki i pragmatyki oraz próby krytycznego i porządkującego zestawienia różnych koncepcji.

Trzeci nurt obejmuje prace powstałe w ramach projektu *Historia kolekcji rękopisów romańskich w księgozbiorze "berlińskim" w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie*. Kilka

opisów manuskryptów składająca się na tę część dorobku świadczy o opanowaniu kolejnego warsztatu filologicznego, z elementami paleografii i filologii historycznej.

Poza wymienionymi trzema nurtami lokuje się praca (napisana z Marcinem Raimanem) dotycząca konceptualizacji działalności umysłowej w języku portugalskim. Pokazuje ona, że w swojej działalności badawczej Habilitantka dąży do rozszerzania swojego warsztatu badawczego.

Ogólna działalności naukowej Habilitantki w zakresie nieobjętym dziełem w rozumieniu art. 219 ust. 1. pkt 2a Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce jest zatem pozytywna. Dorobek podlegający ocenie w tym zakresie jest znaczący ilościowo, świadczy o wielości zainteresowań badawczych i umiejętności pracy w zespole.

Miejsce publikacji artykułów i rozdziałów oraz dane naukometryczne nie powinny być kryterium oceny merytorycznej dorobku, ale zwraca uwagę fakt, że większość artykułów i rozpraw opublikowana została w Polsce, w tym aż 9 w czasopiśmie wydawanym przez macierzysty uniwersytet Habilitantki. Jedynie trzy artykuły ukazały się w czasopismach iberystycznych czy romanistycznych zagranicznych – dwa w *Études romanes* z Brna, a jeden w *Verba hispanica* z Lubljany. Podobnie jest w wypadku rozdziałów w monografiach – zaledwie 4 to monografie wydane zagranicą, przy czym tylko jedna przez międzynarodowe stowarzyszenie luzytanistów.

IV. Konferencje i działalność międzynarodowa, udział w projektach badawczych

Habilitantka regularnie uczestniczy w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych, głównie iberystycznych i luzytanistycznych. Wśród konferencji przeważają krajowe, ale dość licznie reprezentowane są konferencje zagraniczne, głównie w krajach Europy Środkowo-Wschodniej i Południowej. Odnotować też należy udział w konferencjach zorganizowanych we Włoszech, w Maroku, Finlandii i w Republice Zielonego Przylądka. Zestawienie tytułów wygłoszonych referatów i prac omówionych w części III wskazuje na to, że większość publikacji stanowią teksty pokonferencyjne.

Habilitantka jest uznawaną międzynarodowo specjalistką w zakresie języka i językoznawstwa portugalskiego, o czym świadczy jej udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych konferencji. Jest też uznawana w Polsce, o czym świadczy fakt, że dokonała kilkunastu anonimowych recenzji dla polskich czasopism romanistycznych i iberystycznych.

Poza wymienionym wyżej projektem *Historia kolekcji rękopisów romańskich w księgozbiorze "berlińskim" w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie* Habilitantka brała lub bierze udział w międzynarodowych projektach naukowych, np**.** *Romance languages for Slavic-speaking university students,* gdzie pełni rolę kierowniczki zespołu Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Odnotować też należy jej działalność poza macierzystą uczelnią: współpracę z Uniwersytetem Śląskim, współpracę z Uniwersytetem w Ołomuńcu oraz roczny pobyt w Republice Zielonego Przylądka i prowadzone na Uniwersytecie w Mindelo zajęcia dydaktyczne.

V. Dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski

W ramach zatrudnienia na Uniwersytecie Jagiellońskim Habilitantka prowadzi lub prowadziła bardzo różnorodne zajęcia dydaktyczne z zakresu językoznawstwa iberyjskiego i luzytańskiego, np. pełne spektrum przedmiotów zaliczanych do gramatyki opisowej tego języka. Prowadziła też seminaria licencjackie i magisterskie: pod jej opieką powstało 60 prac licencjackich i 12 prac magisterskich.

Przez wiele lat pełniła funkcję opiekunki koła naukowego portugalistów Uniwersytetu Jagiellońskiego, uczestniczyła w komitetach organizacyjnych konferencji naukowych. Uczestniczy też i inicjuje działania mające na celu popularyzację kultury krajów portugalskojęzycznych.

VI. Podsumowanie i konkluzja

Zgodnie z zapisem art. 219 ust. 1 na ocenę dorobku w postępowaniu habilitacyjnym składa się odpowiedź na pytanie, czy

- zgodnie z punktem 2 tego ustępu Habilitantka posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
    a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
    b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji

międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b,

- oraz, zgodnie z punktem 3 tego ustępu, czy wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W odniesieniu do dorobku Habilitantki stwierdzić należy, że przesłanka przewidziana w pkt 3 odnośnego artykułu została spełniona: aktywność naukowa Habilitantki może zostać uznana za istotną. Nie została natomiast spełniona przesłanka przewidziana w punkcie 2, o podstawowym charakterze: Wskazana przez Habilitantkę jako dzieło zgodnie z ust. 1 pkt 2 ustawy monografia *O fenómeno de transferência interlinguística gramatical na aprendizagem do português L3 no contexto do ensino superior polaco. O caso do modo conjuntivo*. Wskazane w sekcji II niniejszej recenzji słabości teoretyczne monografii, a przez to niedostatki metodologiczne opisanego w niej badania powodują, iż monografia nie może zostać uznana za dzieło stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej uprawianej przez Habilitantkę. Ze względu na to moja ocena dorobku dr Natalii Czopek w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego jest negatywna. Stwierdzam, że przedstawione do oceny dzieło nie spełnia wymogów ustawowych przewidzianych odpowiednimi przepisami Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Warszawa, 8 stycznia 2023.